

**BALANÇ ANUAL DE L'ACTIVITAT
ARQUEOLÒGICA A LA CIUTAT**
(setembre 2003 - desembre 2004)

La revista científica del Museu dedicarà una secció en cada número a fer un balanç de les intervencions arqueològiques realitzades a la ciutat en el darrer any. L'activitat arqueològica a Barcelona és molt intensa, tot i que, malauradament, no sempre gaudeix de la difusió necessària. Des d'aquesta secció ens agradaria contribuir a pal·liar aquest dèficit.

L'arqueologia urbana a Barcelona parteix d'una sòlida tradició científica que assoleix un alt nivell ja en les dècades dels anys 1950, 1960 i següents. Amb tot, serà en la dècada dels anys 1980 que, a redós de les grans transformacions urbanes propiciades pels Jocs Olímpics del 1992, es consolidarà definitivament l'arqueologia urbana com un dels programes municipals orientats al coneixement i salvaguarda del patrimoni arqueològic de la ciutat.

El Museu d'Història de la Ciutat és el responsable de la recerca, la conservació i la difusió del patrimoni arqueològic de Barcelona. Aquest fet atorga al Museu una alta responsabilitat en certs aspectes relacionats amb la gestió de l'espai urbà i, al mateix temps, és una de les fonts més importants d'entrada d'objectes i d'informació històrica de Barcelona que, més tard, són canalitzats vers exposicions i altres recursos de difusió del Museu.

La recerca arqueològica, doncs, és una peça clau en la concepció del model de Museu que l'MHCB està impulsant: una institució dedicada a la recerca, la conservació i la difusió del patrimoni històric de la ciutat, amb una visió integral del patrimoni urbà que considera el patrimoni moble, l'immoble i l'intangible com a components bàsics que defineixen la història i la identitat urbana.

La gestió de l'arqueologia urbana és un dels programes més complexos del Museu, que requereix un alt nivell de coordinació amb molts agents urbans, i especialment amb els serveis de disciplina urbanística de l'Ajuntament. Així, i seguint la legislació vigent,¹ hi ha establert un circuit que permet detectar la necessitat d'una intervenció arqueològica des del mateix moment en què es demana una llicència d'obra. Si la intervenció arquitectònica s'ha d'efectuar en una de les àrees on es preveu l'existència de vestigis, és preceptiu efectuar un control arqueològic. Aquest control és supervisat des del Servei d'Arqueologia del Museu i els resultats serveixen, d'una banda, a nivell legal, per donar-ne coneixement a l'autoritat competent, en aquest cas la Direcció General de Patrimoni de la Generalitat de Catalunya, i de l'altra, per nodrir i ampliar les bases de dades que, des del Museu, informen els altres agents urbans sobre les zones de risc arqueològic. D'aquesta manera, el circuit es retroalimenta i permet afinar les previsions que, des de l'arqueologia preventiva, cal fer en el moment de planificar les diferents intervencions urbanes.

Per tal de fer més fluid aquest circuit, el Museu es troba en plena fase de reorganització del Servei d'Arqueologia a fi de

desenvolupar millors instruments tècnics per posar en marxa un veritable programa d'arqueologia preventiva. En aquest sentit, s'està treballant en la confecció d'una carta arqueològica de la ciutat suportada en un sistema informàtic basat en les tecnologies GIS que permetrà una millor gestió del coneixement arqueològic de la ciutat. A partir del coneixement sobre el desenvolupament de la ciutat i dels indrets on es localitza el patrimoni arqueològic, es tracta de mapificar les àrees amb existència de restes. Aquest instrument ha de permetre una millor gestió del sòl urbà en la mesura que siguem capaços d'integrar el sistema en el circuit de gestió de les llicències d'obres i del planejament. L'objectiu final és que en el mateix procés del planejament s'incorpori la dimensió arqueològica al coneixement del territori, i que el procés d'autorització de llicències d'obres sigui molt curós amb l'afectació d'àrees d'interès arqueològic.

La tasca del Museu en la recerca i la gestió de l'arqueologia urbana permet, doncs, aprofundir en el coneixement de la història de la ciutat, aprofitant els moments en què el ritme del creixement urbà ens proporciona les escales per on podem entrellucar el nostre passat.

Les intervencions arqueològiques a Barcelona suposen avui una considerable mobilització de capital i energies. De fet, afecta a tots els ciutadans (promotors, constructors, arquitectes, administració pública, vianants...) i crea unes expectatives cada cop més ambiciosos. Centenars de treballadors de les empreses d'arqueologia existents al país en són els principals protagonistes, uns professionals que, sovint en condicions adverses, aporten la seva experiència i el seu coneixement a l'estudi i la salvaguarda del patrimoni arqueològic.

L'arqueologia urbana, doncs, és una peça clau del museu, una línia de treball que ens permet ampliar el coneixement històric de la ciutat, i també contribuir a una millor gestió del territori urbà. Una font d'ingressos d'objectes i de coneixement que el Museu ha de poder gestionar i revertir a la ciutat, en exposicions, monografies i, també, en cada número de la nostra revista.

1. Llei 9/1993 del Patrimoni Cultural Català, capítol IV del títol II (sobre el patrimoni arqueològic) i el Decret 78/2002 en què es regula específicament la protecció del patrimoni arqueològic.

El marc d'actuació arqueològica del Museu d'Història de la Ciutat és tot el terme municipal de Barcelona, aproximadament 90 Km². Malgrat això, un alt percentatge de les intervencions (74%) es desenvolupa al districte de Ciutat Vella, on trobem el nucli generatriu de la ciutat i, lògicament, la major concentració de nivells històrics. En total, entre setembre del 2003 i desembre del 2004, i a partir d'un volum inicial de més de 1.600 gestions i consultes sobre obres a fer, s'han gestionat i executat 355 intervencions (Fig. 2). La tipologia d'aquestes intervencions varia en funció del seu abast: excavacions, prospeccions, controls, mostreigs, documentació gràfica i plàstica o bé consolidació, restauració i adequació (Fig. 1).

L'any 2004 s'ha consolidat el procés de seguiment de les obres de canalització dels serveis públics que afecten el subsòl, segons un acord amb l'empresa ACEFHAT (Coordinació i gestió d'obres de serveis a la ciutat de Barcelona). També, dins del marc del conveni signat entre l'Institut de Cultura de Barcelona i Foment de Ciutat Vella S.A., s'ha procedit a realitzar totes aquelles accions arqueològiques preventives, subsidiàries de les grans obres de rehabilitació i reforma del Districte de Ciutat Vella. Com a exemple, volem destacar, per la seva complexitat de realització, aquelles intervencions dutes a terme com a conseqüència del projecte de canalització de Residus Urbans (RSU), que correspon a la instal·lació d'un nou sistema pneumàtic de recollida d'escombraries a través del subsòl dels carrers. Malgrat que les rases que s'han fet estaven definides pel projecte RSU, molts cops, en fer-se en zones de gran risc arqueològic, s'ha hagut d'ampliar l'espai d'excavació o bé redefinir-ne el traçat per tal de preservar el patrimoni

arqueològic aparegut. La intervenció d'aquests darrers mesos s'ha dut a terme des de l'entorn del mercat de Santa Caterina fins al barri de Ribera, a la zona del passeig del Born. Cal dir que, en els darrers mesos, la redacció de projectes i el seguiment de les intervencions de les obres de canalització de serveis i totes aquelles associades a Foment de Ciutat Vella, s'han agilitzat considerablement gràcies a la contractació d'un tècnic especialitzat en la redacció de projectes.

També a Ciutat Vella, s'ha de destacar el seguit d'actuacions que s'han dut a terme al sector oriental, sobretot a l'entorn del mercat de Santa Caterina, que permeten millorar molt el coneixement historicoarqueològic d'aquesta àrea sotmesa a un intens procés de remodelació. Aquestes accions complementen els resultats de la gran intervenció al solar del mercat duta a terme fins a l'any 2002. Aquest fet, juntament amb el procés d'obertura i perllongació de l'avinguda Cambó, la instal·lació de la xarxa de RSU i la remodelació del sector Carders-Pou de la Figuera-Metges, ha permès disposar d'un gran nombre de noves dades arqueològiques que, en ser contrastades amb les dades documentals ja conegudes, fruit tant de la recerca en arxius i biblioteques com d'anteriors intervencions arqueològiques, ens obren un marc de coneixement molt ampli que ajuda a explicar la formació i l'evolució historicourbanística d'aquests barris.

Pel que fa a la zona del mercat, s'han excavat noves dependències de l'antic convent de predicadors, ja que s'ha pogut documentar el tancament de l'absis de l'església gòtica, i nous sectors de les capelles de la nau. S'ha excavat la zona anomenada *claustra forana*, segons la documentació del segle XIV,

Figura 1
TIPUS D'INTERVENCIONS

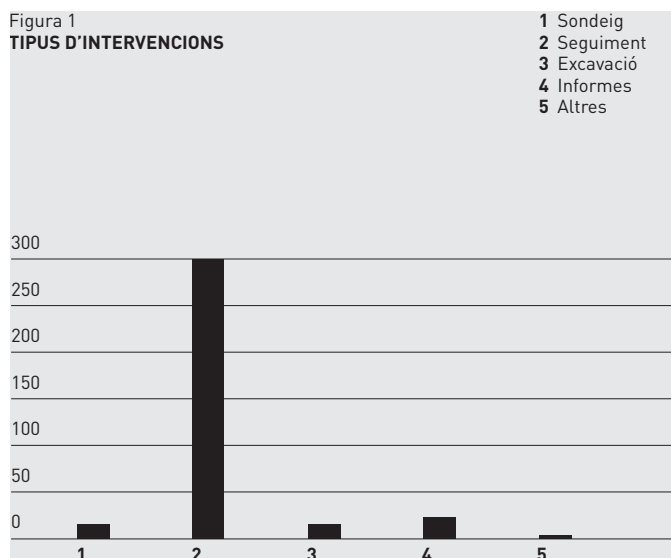
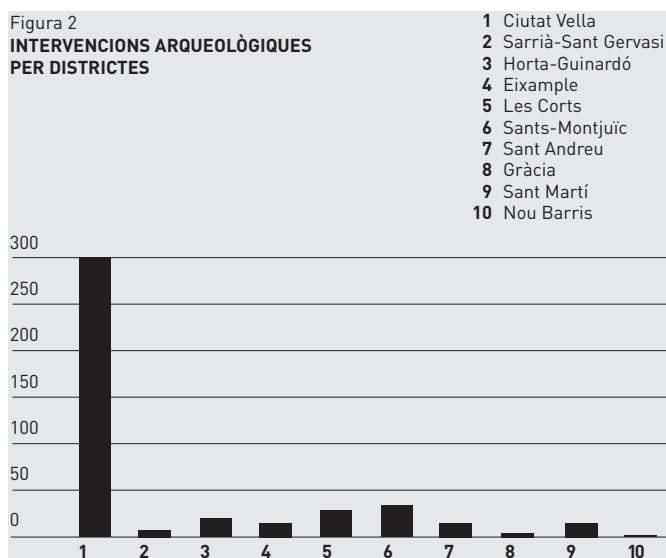

Figura 2
INTERVENCIONS ARQUEOLÒGIQUES PER DISTRICTES

* Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona. cmiró@mail.bcn.es. Aquest article ha estat possible gràcies a la col·laboració de Ferran Puig i Josep Pujades, del Museu d'Història de la Ciutat

que correspon a un pati o claustre cementiri, ubicat als peus de l'església. Pel que fa a la necròpolis tardoromana documentada als voltants del presbiteri de Santa Caterina, s'han localitzat i excavat noves *formae* i enterraments *tegula* que complementen els ja coneguts. També s'han localitzat, al carrer Freixures, part de les estructures del segle XIX corresponents a la zona de botigues del convent.

Així mateix, han continuat les actuacions a la zona del carrer Carders, iniciades en anys anteriors. Al llarg de les diferents intervencions s'hi han pogut documentar estructures corresponents a les fases més antigues d'urbanització del sector, datables, pel que sembla i com a mínim, al segle XIII. La majoria d'edificis estudiats es caracteritzen per la presència, a les plantes baixes, d'un conjunt d'arcades que formaven espais diàfans i fàcilment compartimentables, on es desenvolupaven treballs industrials o relacionats amb el comerç. Destaquem la localització de les estructures de la casa del Gremi de Paraires a la plaça de Sant Agustí Vell.

A la zona de la Ribera, i concretament al passeig Picasso, s'hi han dut a terme dues intervencions que han posat al descobert nous sectors del barri enderrocats després de la guerra del 1714. S'hi poden observar estructures de vials i de cases que s'hi arrencaren, similars a les localitzades al mercat del Born, així com les restes del presbiteri de l'església dels Menorets que es bastí en aquest indret al segle XVII. També dins del barri, cal destacar els sondeigs realitzats arran del projecte de rehabilitació de l'edifici de la Seca, al carrer de Flassaders, on s'hi han fet un seguit de cales que han aportat noves dades per al coneixement de les darreres etapes de vida d'aquesta instal·lació industrial.

Entre el barri de Ribera i el de Santa Caterina cal destacar l'excavació del subsòl de l'edifici del carrer Princesa, núm. 21, a la part posterior del qual es localitzen restes arqueològiques. D'època romana s'hi han documentat les restes d'un forn de terrissa, així com estructures que poden correspondre a una zona d'hàbitat o d'obrador. La presència d'aquestes estructures al carrer Princesa ens fa pensar en d'altres ja excavades entre aquest sector i Santa Maria del Mar, i ens porten a reflexionar sobre les característiques del *suburbium* de la colònia, almenys a l'època de l'altimperi. La presència d'un barri extramurs cada cop pren més cos, però haurà de ser confirmat en posteriors actuacions a la zona.

Les intervencions de l'any 2004 també han suposat canvis pel que fa a la comprensió de la colònia romana, especialment de la zona coneguda com a *castellum*, al carrer de Regomir. Fins ara, i tal com reflecteix la historiografia, s'havia cregut que el *castellum* era un cos annexat a la colònia per la banda de mar, construït al baix imperi romà i sense una funcionalitat clara. L'excavació de Regomir 6 permet assegurar que aquesta zona ja és ocupada poc després del moment fundacional de la colònia, malgrat que no formava part del seu recinte emmurallat. S'hi han excavat les restes d'un gran edifici, amb tota seguretat d'ús públic.

També dins de la ciutat romana hem de destacar l'excavació de les restes d'una *domus* al carrer d'Avinyó. Malgrat les modestes dimensions de l'excavació, s'han documentat una sèrie d'estructures domèstiques, on l'estratigrafia ha permès recuperar un important conjunt de pintura mural romana.

Respecte al barri del Raval, cal remarcar el canvi en el coneixement històric que darrerament han propiciat les diverses

excavacions arqueològiques que s'hi han dut a terme, derivades de les grans remodelacions urbanístiques. D'una banda destaquem l'increment de presència de restes prehistòriques a la zona al voltant del monestir de Sant Pau del Camp. Les troballes d'enguany es localitzen al carrer Reina Amàlia, 16-16 bis i a la zona del carrer Sadurní i del carrer d'en Robador, on també s'han excavat edificacions d'època baixmedieval fruit del primer procés d'urbanització del sector.

En el context de les tasques de recerca realitzades en els edificis que s'havien d'enderrocar a Ciutat Vella, aquest any cal destacar els treballs que s'han dut a terme a la finca del carrer Tallers on es trobava l'obrador d'Antoni Tarrès, mestre terrissaire, especialitzat en terracotes arquitectòniques. D'aquest taller varen sortir gran part de les terracotes que decoraven els edificis de la ciutat, entre mitjan segle XIX i el XX. S'ha pogut recuperar un bon conjunt de les seves produccions i alhora localitzar i excavar sectorialment estructures de l'obrador.

Pel que fa als altres districtes, s'han d'assenyalar les diverses intervencions arqueològiques fetes al Monestir de Pedralbes, una de les seus de l'MHCB, en el marc del projecte de restauració de tot el conjunt. Aquestes petites excavacions permeten entendre l'evolució d'aquest important edifici. Ja al districte de les Corts, s'ha de destacar que s'han realitzat diversos seguiments i sondeigs a la zona de la Travessera, on es coneix la presència d'una necròpolis romana. De moment, però, cap de les intervencions realitzades ha proporcionat resultats positius, en alguns casos perquè la presència de soterranis importants en els edificis intervinguts han fet desaparèixer del subsòl la possible estratigrafia històrica.

A la zona de Sarrià, concretament al carrer de Bellesguard, s'han localitzat, i properament s'hi intervindrà, les restes del mur de tanca de la residència de repòs del rei Martí l'Humà. Es tracta d'una estructura que presenta l'aspecte de recinte emmurallat amb torres semicirculars, malgrat que amb dimensions impròpies d'una fortificació.

Una de les descobertes més significatives d'enguany ha estat la localització d'un tram d'un dels aqüeductes que abastien d'aigua del riu Besòs la *Barcino* romana. S'ha localitzat al carrer Coronel Monasterio, a la zona coneguda com el Molí de Sant Andreu, d'origen medieval, al districte homònim. En aquesta intervenció també es va poder documentar un camí antic, segurament d'origen baixmedieval.

A continuació s'amplia la informació de les principals actuacions arqueològiques dutes a terme aquests darrers mesos.

Plaça de Sant Agustí Vell, 2-4. Districte de Ciutat Vella

FITXA TÈCNICA

Dates d'intervenció:

23 de juliol – 15 de setembre del 2003

Tipus d'intervenció:

Preventiva

Motiu:

Construcció d'un edifici d'habitatges

Empresa adjudicatària:

Actium. Patrimoni Cultural s.l.

Direcció tècnica:

Josep Font i Piqueras

Promotor:

PorFont sccl

DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS

Excavació en extensió, que ha permès documentar una gran quantitat d'estructures, d'un ventall cronològic des del segle XIV fins al XX. La major part d'aquestes restes excavades defineixen un important complex industrial, que va tenir el seu màxim moment de producció entre els segles XIV i XVI. Es van exhumar les restes situades als baixos de l'edifici, on destaquen fins a cinc estructures de forn diferenciades, així com diverses cubetes de decantació i instal·lacions hidràuliques. Aquesta troballa s'ha de relacionar amb les diverses activitats industrials i artesanals que, durant la baixa edat mitjana i els inicis de l'època moderna, se situaven a l'entorn del Rec Comtal, tant al barri de Sant Pere com en la zona del Born. Per la documentació escrita es coneix la presència en aquest punt de l'anomenada *Casa del Pont d'en Campderà o del Judici*, que era la seu del Gremi dels Paraires, on es desenvolupaven totes les tasques de control de l'ofici i de la qualitat de les llanes i dels draps que es produïen a Barcelona. L'edifici disposava, a més, d'una important instal·lació de tint que es llogava anualment a un paraire, que pot correspondre, amb prou seguretat, a les restes localitzades. Bona part de les estructures han restat conservades sota de nova edificació. A nivells subjacents, que no ha estat possible excavar, sembla que s'hi localitzen estrats amb ceràmiques d'època romana.

Paraules clau:

Instal·lacions industrials, forns, Gremi de Paraires, Casa del Pont d'en Campderà.

Plaça de Sant Agustí Vell, 2-4.
Vista general de la intervenció

Carrer de l'Arc de Sant Ramon del Call, 8. Districte de Ciutat Vella

FITXA TÈCNICA

Dates d'intervenció:

22 de setembre - 21 d'octubre del 2003

Tipus d'intervenció:

Preventiva

Motiu:

Rehabilitació de l'edifici

Empresa adjudicatària:

Veclus s.l.

Direcció tècnica:

Sara Simón

Estudi historicoarquitectònic:

Francesc Caballé i Reinald González

Promotor:

Foment de Ciutat Vella

DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS

Edifici del call, conegut popularment com la *Casa de l'Alquimista*, on la intervenció arqueològica extensiva dels nivells superiors ha permès desmentir la seva tradicional cronologia medieval. Es tracta d'un edifici majoritàriament construït als segles XVI i XVIII, en què els testimonis del seu passat medieval són escadussers, hi destaca un arc i el seu pilar i les restes d'una paret totalment embeguts en l'obra nova.

Així, l'edifici va ser construït en una època en què ja feia més d'un segle que l'antic barri del call de Barcelona havia estat assaltat i espoliat a la comunitat hebrea. La documentació conservada esmenta que al solar que ens ocupa hi podria haver un obrador d'un teixidor, prop de l'antiga sinagoga jueva. Caldrà finalitzar les recerques per confirmar o desmentir aquesta informació.

Paraules clau:

Call. Casa de l'Alquimista.

Carrer Princesa, 21. Boquer 8-12. Districte de Ciutat Vella

FITXA TÈCNICA

Dates d'intervenció:

març del 2003 - gener del 2004

Tipus d'intervenció:

Preventiva

Motiu:

Rehabilitació de l'edifici.

Construcció Fundació Subirachs

Empresa adjudicatària:

Àtics s.l.

Direcció tècnica:

Joan Casas i Blasi

Promotor:

Caixa Penedès

DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS

La intervenció arqueològica duta a terme ha permès documentar l'ocupació de l'indret des del segle I dC fins a l'actualitat. Les estructures més antigues localitzades són un forn de ceràmica, de planta circular, en relació amb un abocament de fragments d'àmfores Pascual 1, i diverses estructures d'un taller de terrissaire, datades també entre el segle I i el segle IV dC, amb diverses amortitzacions i reformes.

S'han localitzat, també, diverses estructures excavades al subsòl, pous i sitges d'època altmedieval. Al damunt, s'han pogut individualitzar les restes de quatre edificis baixmedievals, que van patir diverses reformes fins al segle XIX. A mitjan segle XX s'hi basteix l'església parroquial de Sant Cugat del Rec.

Paraules clau:

Forn de ceràmica. Àmfora tarraconense. Edificis medievals.

Princesa, 21. Boquer, 8-12.
Vista general de la intervenció

Pla de palau - General Castaños. Districte de Ciutat Vella

FITXA TÈCNICA

Dates d'intervenció:

7 d'octubre - 7 de novembre del 2003

Tipus d'intervenció:

Preventiva

Motiu:

Instal·lació de noves línies elèctriques

Empresa adjudicatària:

Àtics, s.l.

Direcció tècnica:

Maria Teresa Gilisbars de Francisco

Promotor:

FECSA - ENDESA

DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS

Seguiment d'una rasa per a la instal·lació d'un nou cablejat. S'hi va localitzar una gran estructura, que podria formar part de la muralla de Barcelona prop del portal de mar. Possiblement, l'estructura localitzada correspon al rebliment intern de la fortificació.

Paraules clau:

Muralla de mar

Carrer d'Espalter, 1B-11/Sant Pau, 66 Sant Josep Oriol, 7-11. Plaça Salvador Seguí, 1-9. Districte de Ciutat Vella

FITXA TÈCNICA

Dates d'intervenció:

5 - 27 d'abril del 2004

Tipus d'intervenció:

Preventiva

Motiu:

Construcció de la nova Filmoteca

Empresa adjudicatària:

Actium. Patrimoni Cultural, s.l.

Direcció tècnica:

Josep Font

Promotor:

Generalitat de Catalunya

Institut Català de les Indústries Culturals

DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS

Sondeigs que han documentat diverses restes d'entre els segles XVI i XVIII relacionades amb l'activitat agrícola i un nombrós conjunt d'estructures que pertanyien als edificis construïts al segle XIX i enderrocats recentment. De totes les estructures documentades, cal destacar un pou amb restes de catúfols ceràmics i que podria correspondre a una sínia. Es pot datar entre els segles XVI-XVIII.

Paraules clau:

Estructures modernes. Raval. Sínia

Carrer d'Espalter, 1B-11/Sant Pau, 66
Sant Josep Oriol, 7-11. Plaça Salvador Seguí, 1-9.
Possible estructura hidràulica

Carrer de Regomir, 6 - Ataülf, 9. Districte de Ciutat Vella

FITXA TÈCNICA

Dates d'intervenció:

6 de gener – 21 de maig del 2004

Tipus d'intervenció:

Preventiva

Motiu:

Rehabilitació dels baixos de l'edifici per a fer un Centre Social de "La Caixa"

Empresa adjudicatària:

Actium. Patrimoni cultural, s.l.

Direcció tècnica:

Jordi Hernández-Gasch

Promotor:

Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona

DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS

Excavació en extensió on s'han localitzat bàsicament estructures d'època romana corresponents a la zona que la historiografia esmenta com a *castellum*. S'hi han documentat les restes de dues edificacions de característiques i èpoques diferents: la primera correspon a la descoberta física de part de la fortificació tardana de la ciutat romana, i la segona, a la troballa inesperada, al seu interior, d'una part d'un edifici de caire públic d'una etapa anterior.

De la muralla tardoantiga s'han localitzat, a nivell de subsòl, dos trams de fonaments separats per una torre quadrada i, proper a la façana del carrer Regomir, es conserva, en alçat, part del parament exterior de la torre de planta circular que flanquejaria la porta de Regomir. Aquest fragment de la torre forma part de la paret mitgera entre les finques núm. 4 i 6 del carrer de Regomir, i es conserva, pel que sembla, fins a una alçada considerable.

Respecte a les edificacions interiors, les característiques i dimensions de la descoberta semblen confirmar que ens trobem davant d'un edifici monumental, de fase fundacional de la ciutat o poc després. Aquest edifici sembla que fou fortificat en la tardoantiguitat i pot ser el motiu i el condicionant de la forma urbana d'aquesta part de la ciutat romana. D'aquest edifici altimperial, i per la banda del carrer d'Ataülf, al subsòl del soterrani, s'ha localitzat una habitació rectangular amb un extrem absidat de difícil interpretació. Entre aquest àmbit i el carrer Regomir hi trobem un gran espai porxat.

Paraules clau:

Muralla romana. *Castellum*.

Regomir, 6. Ataülf, 9.

Detall d'un tram de la muralla baiximperial.

Es pot observar el basament i part d'un fust d'una columna embeguda, possiblement reaprofitada

Carrer d'Avinyó, 15 - Pou dolç, 4. Districte de Ciutat Vella

FITXA TÈCNICA

Dates d'intervenció:

octubre 2003 – juliol 2004

Tipus d'intervenció:

Preventiva

Motiu:Reforma de l'edifici. Seu de l'organisme internacional *Ciutats i Governos Locals Units***Empresa adjudicatària:**

Àtics, s.l.

Direcció tècnica:

Adriana Vilardell Fernández

Promotor:

Ajuntament de Barcelona

DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS

Excavació extensiva en què s'ha documentat part de la muralla de *Barcino*. Concretament es conserva en alçat un sector de la part interna del parament extern d'*opus quadratum* de la muralla tardana, així com les restes de l'angle sud-oriental dels fonaments d'una de les torres quadrangulars.

També s'ha excavat un espai que podria correspondre a un tram de l'*intervallum*, on trobem diverses estructures industrials que semblen aprofitar l'espai en un moment tardà. Amb façana a l'*intervallum* s'han excavat les restes d'una *domus* d'origen altimperial i remodelada en època tardoantiga. Concretament, s'ha excavat bona part de tres habitacions construïdes amb diverses tècniques usals de l'època, entre les quals destaquem la presència de tapial i una construcció de tovots. Aquesta casa, segurament fou edificada a l'inici de la vida de la colònia, però es va remodelar profundament a l'inici del baix imperi. D'aquesta reforma s'ha conservat, especialment, part del nou programa decoratiu. S'ha descobert, bastant malmès, un paviment de mosaic policrom emmarcat amb tessel·les blanques i negres fent un motiu amb fulles d'heura. En més bon estat de conservació s'ha trobat un paviment d'*opus sectile*, de plaques de marbre reaprofitades, de diversos colors i procedències. Cal remarcar la recuperació, formant part d'un nivell d'enderroc, d'una gran quantitat de fragments de plafons de pintures murals policromades que decoraven les diverses cambres. Es tracta de fragments amb decoracions llises i geomètriques i representacions figurades de vegetals i figures humanes, possiblement representacions mitològiques.

Paraules clau:Muralla romana. *Domus*. Pintures romanes. Mosaics romans. *Opus sectile*.

Avinyó, 15. Pou Dolç, 4.

Vista general d'un sector de la intervenció

→

Detall d'un fragment de paviment d'*opus sectile*

Carders, 39-41. Districte de Ciutat Vella

FITXA TÈCNICA

Dates d'intervenció:

2 d'agost – 29 d'octubre del 2004

Tipus d'intervenció:

Preventiva

Motiu:

Construcció d'un nou edifici d'habitatges

Empresa adjudicatària:

Actium. Patrimoni Cultural s.l.

Direcció tècnica:

Esteve Nadal i Roma

Promotor:

Patronat de l'habitatge de Barcelona

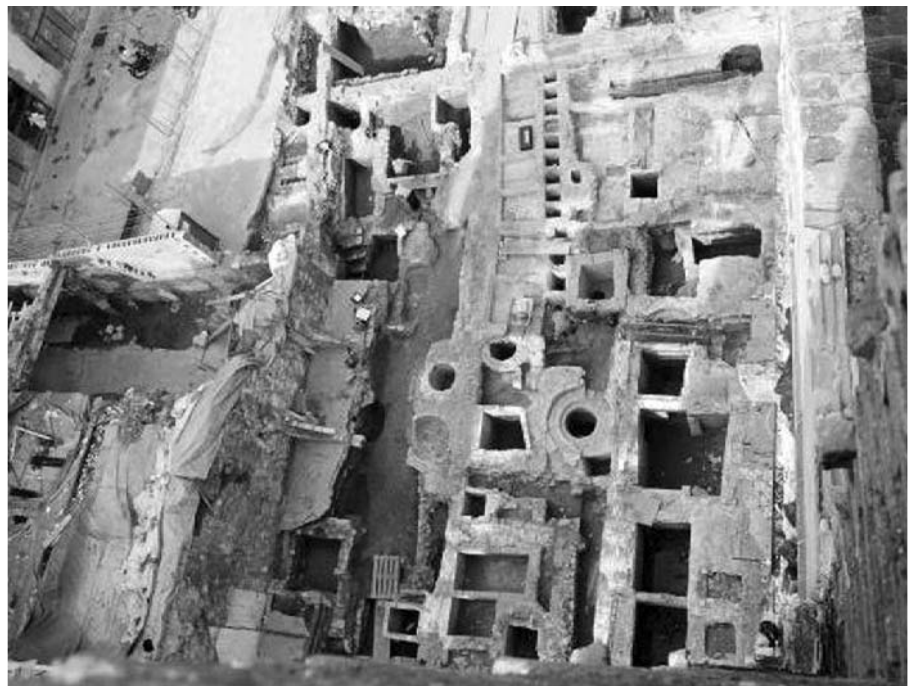
Ajuntament de Barcelona

DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS

Excavació extensiva on s'han pogut localitzar enterraments corresponents a una necròpolis tardoantiga, a tocar del carrer actual que segueix el traçat de l'antiga via romana. Al damunt s'hi ha documentat, també, un edifici medieval (segles XIII–XIV), amb una gran reforma cap a l'època moderna (segle XVII–XVIII). Als baixos de l'edifici medieval s'hi localitza un conjunt d'arcades, que definien un espai prou diàfan. Aquest aspecte es va repetint a d'altres intervencions i edificis del carrer Carders. Cap al final del segle XVIII i principis del segle XIX, l'espai pateix una gran transformació, s'hi construeixen diverses estructures, moltes d'elles subterrànies, relacionades amb la producció, emmagatzematge i elaboració de líquids, dada que no es podrà afinar fins a la finalització dels estudis derivats de les restes exhumades.

Paraules clau:

Necròpolis tardana. Estructures industrials baixmedievales i modernes.

Carders, 39-41.

Vista general de la intervenció

Carrer de Capellans, 4 - Sagristans, 2-6. Districte de Ciutat Vella

FITXA TÈCNICA

Dates d'intervenció:

28 d'abril - 9 de setembre del 2004

Tipus d'intervenció:

Preventiva

Motiu:

Construcció d'un edifici

Empresa adjudicatària:

Veclus s.l.

Direcció tècnica:

Jordi Nogués

Promotor:

Garatge Catedral

DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS

Excavació en extensió, on s'ha individualitzat una fase constructiva baixmedieval, amb reformes fins a època moderna. Es tracta d'estructures de caire domèstic als baixos de les quals es localitzaven espais de caràcter productiu. En els nivells inferiors s'ha excavat un nombre elevat de sitges i pous. Tot aquest conjunt s'inscriu dins del burg dels Arcs, construït a redós dels aqüeductes romans.

Paraules clau:

Sitges i pous. Vilanova dels Arcs

Capellans, 4. Sagristans, 2.
Vista general de la intervenció

Flassaders, 40. Districte de Ciutat Vella

FITXA TÈCNICA

Dates d'intervenció:

2 de febrer - 5 de març del 2004

Tipus d'intervenció:

Preventiva

Motiu:

Rehabilitació de l'edifici

Empresa adjudicatària:

Veclus s.l.

Direcció tècnica:

Concepció Rodríguez Fernández

Promotor:

Foment de Ciutat Vella

DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS:

Sondeigs informatius a l'antiga Seca de Barcelona. L'edifici actual es data al segle XVII, però conserva restes estructurals de la baixa edat mitjana, datables entre la fi del segle XIII i el segle XIV. S'han pogut documentar, també, les estructures de distribució interna de l'edifici, anteriors a la reforma del segle XIX que en va modificar tota la part central.

Paraules clau:

Seca

Monestir de Pedralbes. Districte de Les Corts

FITXA TÈCNICA

Dates d'intervenció:

octubre del 2003

Tipus d'intervenció:

Preventiva

Motiu:

Reparació de canalitzacions

Empresa adjudicatària:

Àtics s.l.

Direcció tècnica:

Elisenda Moix

Promotor:

Ajuntament de Barcelona

DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS

Seguiment en què es van poder documentar part de les canalitzacions antigues del monestir, en concret a la zona de les procures, així com algun dels cossos desapareguts, que se situaven a la zona de l'hort, que es troba al sud de la sala capitular.

Paraules clau:

Monestir

Molí de Sant Andreu. Rec Comtal. Carrer Coronel Monasterio, 6-16. Districte de Sant Andreu

FITXA TÈCNICA

Dates d'intervenció:

9 de març - 19 de maig del 2004

Tipus d'intervenció:

Preventiva

Motiu:

Construcció del Centre Especial de Treball de Sant Andreu

Empresa adjudicatària:

Còdex. Arqueologia i Patrimoni

Direcció tècnica:

Daniel Giner i Iranzo

Promotor:

Ajuntament de Barcelona

DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS

Sondeig i excavació extensiva dels nivells superiors del solar situat a tocar de l'antic Molí de Sant Andreu i del Rec Comtal. Al llarg de la intervenció es van poder localitzar les restes d'un camí empedrat, amb diversos nivells de circulació. El seu origen es podria situar en època baixmedieval, i el seu desús, en època moderna (segle XVIII). Paral·lel a aquest camí, va aparèixer un mur, a mode de barana, que el delimitava, fet de pedres irregulars i maons units amb morter de calç i sorra.

La troballa més espectacular, pel que fa a la importància històrica, és la descoberta d'un tram d'una gran canalització romana, que sembla correspondre a l'aqüeducte, que menava l'aigua del riu Besòs, des de la zona de Montcada, fins a la colònia romana. Es tracta d'una canal amb una llargada d'un centenar de metres, feta en *opus caementicium*, i l'espai intern de la canalització presenta un revestiment d'*opus signinum*. En algun sector, s'ha pogut documentar l'arrencament de la volta de coberta, feta així mateix d'*opus caementicium*.

També cal destacar, en zones properes i a gran profunditat, la presència escadussera de materials d'època prehistòrica, amb una cronologia entre el bronze final i el ferro inicial.

Paraules clau:

Aqüeducte romà. Rec Comtal. Camí medieval. Prehistòria

Molí de Sant Andreu. Rec Comtal.
Coronel Monasterio, 6-16.

Vista general d'un tram de la planta de l'aqüeducte i del camí medieval

Passeig Picasso, 24 bis, 26-28-30. Districte de Ciutat Vella

FITXA TÈCNICA

Dates d'intervenció:

19 de gener - 27 de febrer del 2004

Tipus d'intervenció:

Preventiva

Motiu:

Construcció d'habitatges

Empresa adjudicatària:

Arqueocat, Arqueologia i Patrimoni

Direcció tècnica:

Gemma Caballé Crivillé

Promotor:

Copcisa

DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS

Excavació en extensió d'un solar a la zona dels Porxos d'en Fontseré. Els resultats mostren la presència de teixit urbà de l'antic barri de Ribera, enderrocat després de la guerra de Successió. Es marquen dos sectors ben diferenciats. El primer correspon a l'espai ocupat per l'antiga església dels Menorets, a tocar d'un carrer pavimentat amb lloses de pedra. Concretament s'ha pogut estudiar bona part del presbiteri distribuït en tres espais de grans dimensions. Al segon, les restes localitzades correspondrien a espais de dimensions més reduïdes, de caire domèstic, alguns dels quals podrien tenir funció de magatzems i quadres.

Paraules clau:

Estructures. Barri de Ribera. Església

Passeig Picasso, 24.

Vista general d'una part de les estructures del solar

Passeig Picasso, 38-38 bis. Districte de Ciutat Vella

FITXA TÈCNICA

Dates d'intervenció:

gener – febrer del 2004

Tipus d'intervenció:

Preventiva

Motiu:

Construcció d'un nou edifici d'habitatges

Empresa adjudicatària:

Arqueocat. Arqueologia i Patrimoni

Direcció tècnica:

Pol Castejón i Vidal

Promotor:

Copcisa

DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS

Excavació extensiva d'un solar dels Porxos d'en Fontseré, on s'ha excavat un altre sector de l'antic barri de Ribera, enderrocat per a construir la ciutadella borbònica. Al mig del solar, s'ha documentat el traçat del carrer Bonaire, empedrat, que articula l'espai en dues zones d'habitatge ben diferenciades. A nivell cronològic es poden distingir dues grans fases. La primera correspon a una sèrie d'estructures d'habitatge d'època baixmedieval (XIV-XV), reformades, en una segona fase a partir del segle XVI fins al segle XVIII.

Paraules clau:

Estructures. Barri de Ribera. Antic carrer Bonaire.

Passeig Picasso, 38.

Vista general de les cases i del carrer Bonaire

Carrers de Giralt el Pellisser, Colomines, Flor de Lliri, Sant Jacint, Freixures, Semoleres i plaça Santa Caterina. Districte de Ciutat Vella

FITXA TÈCNICA

Ubicació:

Carrers de Giralt el Pellisser, Colomines, Flor de Lliri, Sant Jacint, Freixures, Semoleres i plaça Santa Caterina. Ciutat Vella

Dates d'intervenció:

24 de maig - 15 d'octubre del 2004

Tipus intervenció:

Preventiva

Motiu:

Projecte d'infraestructures. RSU

Empresa adjudicatària:

UTE, Àtics, Codex

Direcció tècnica:

Daniel Alcubierre Gómez
Emiliano Hinojo García

Promotor:

Foment de Ciutat Vella

Ubicació:

Carrers de Colomines, d'en Giralt el Pellisser i General Álvarez de Castro. Ciutat Vella

Dates d'intervenció:

2 de gener - 28 de maig del 2004

Tipus intervenció:

Preventiva

Motiu:

Projecte d'infraestructures. RSU

Empresa adjudicatària:

Còdex. Arqueologia i Patrimoni

Direcció tècnica:

Daniel Alcubierre Gómez

Promotor:

Foment de Ciutat Vella

Ubicació:

Carrers de Freixures, Colomines i Giralt el Pellisser. Ciutat Vella

Dates d'intervenció:

15 de març - 11 de juny, i 4 - 6 d'agost del 2004

Tipus intervenció:

Preventiva

Motiu:

Obres d'urbanització del carrer

Empresa adjudicatària:

Àtics s.l.

Direcció tècnica:

Vanesa Camarasa Pedraza

Promotor:

Foment de Ciutat Vella

Ubicació:

Carrer de Colomines, 1
Giralt el Pellisser, 11-25. Ciutat Vella

Dates d'intervenció:

11 d'agost - 7 de setembre del 2004

Tipus intervenció:

Preventiva

Motiu:

Adequació de la zona de reserva del Mercat de Santa Caterina

Empresa adjudicatària:

Còdex. Arqueologia i Patrimoni

Direcció tècnica:

Josefa Huertas Arroyo

Promotor:

Foment de Ciutat Vella

DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS

Durant les diverses intervencions que s'han dut a terme a l'entorn del mercat de Santa Caterina, s'ha pogut ampliar el coneixement d'aquest sector de la ciutat, al llarg del temps.

S'han excavat parcialment les estructures d'ampliació de l'església del convent de començament del segle XVII, moment en què es construïen una sèrie de capelles al costat sud, actualment carrer de Colomines. També s'hi han documentat diversos vasos funeraris d'època medieval, de l'antic cementiri que es localitzava en aquest indret.

S'ha ampliat l'estudi i l'excavació de la necròpolis tardoromana, de la qual s'han descobert noves estructures funeràries, així com alguns enterraments simples. També s'ha documentat arqueològicament l'ampliació realitzada al segle XIX al cantó nord-oest del claustre del convent, on s'han excavat fonamentacions de les antigues botigues annexes, a tocar del carrer Freixures.

Pel que fa a la plaça de Santa Caterina, l'excavació en extensió ha permès individualitzar un seguit de canalitzacions, datades als segles XIX i XX, i els murs de tancament del pati del convent, obra realitzada al començament del segle XVII. Tot això correspon a l'espai de l'antic pati cementiri esmentat a la documentació com a *claustra forana*.

Paraules clau:

Convent de Santa Caterina.
Necròpolis tardoantiga.

Giralt el Pellisser.
Detall de les estructures localitzades

Plaça de Santa Caterina.
Vista general de la intervenció

BIBLIOGRAFIA

ALCUBIERRE, D. 2004. *Informe de desmuntatge d'estructures arqueològiques al carrer Colomines*. Barcelona. Inèdit.

CABALLÉ, F.; CAZENEUVE, X.; GONZÁLEZ, R.; NOLASCO, N. 2003. *Informe sobre la primera fase de la documentació històrico-parcel·lària de part de l'illa on se situava l'antiga Seca de la Ciutat de Barcelona (Flassaders, 40 i Seca 2C)*. Barcelona. Inèdit.

CABALLÉ, G. 2004. *Informe preliminar de la intervenció arqueològica realitzada al Passeig Picasso, 24-30*. Barcelona. Inèdit.

CASAS, J. 2004. *Informe preliminar de la intervenció arqueològica als solars del carrer Princesa, 21 i carrer Boquer, 8 - 12. Ciutat Vella*. Barcelona. Inèdit.

FONT, J. 2003. *Informe preliminar de la Intervenció arqueològica a la plaça Sant Agustí Vell, 2 - 4 de Barcelona*. Barcelona. Inèdit.

GILISBARS, M. T. 2003. *Memòria d'intervenció arqueològica al Pla de Palau - General Castaños de la Ciutat de Barcelona. Barri de Ribera*. Barcelona. Inèdit.

HERNÁNDEZ-GASCH, J. 2004. *Informe preliminar de la Intervenció arqueològica als carrers Regomir, 6- Ataulf, 9. Barcelona. El Barcelonès*. Barcelona. Inèdit.

INSITU. 2004. *Informe de les feines d'extracció i conservació del Mostrari Tarrés*. Barcelona. Inèdit.

MEDINA, E. 2003. *Informe sobre l'afectació d'estructures arqueològiques a la prolongació de l'avinguda Francesc Cambó - porta Cambó*. Barcelona. Inèdit.

MOIX, E. 2003. *Informe preliminar de l'afectació de les obres de la clauera de les Procures del monestir de Pedralbes*. Barcelona. Inèdit.

NADAL, E. 2004. *Informe de desmuntatge de la intervenció arqueològica al solar situat als carrers Carders, 39-41/Montanyans, 1-5. Barcelona, el Barcelonès*. Barcelona. Inèdit.

NOGUÉS, J. 2004. *Informe preliminar dels resultats obtinguts a l'excavació arqueològica realitzada a la finca dels carrers Capellans, núm 4 i Sagristans, nús 2 - 6 de Barcelona*. Barcelona. Inèdit.

ORRI, E. 2004. *Memòria de la intervenció arqueològica efectuada a l'avinguda de Francesc Cambó, 13-23. Barcelona. Gener - Febrer de 2004*. Barcelona. Inèdit.

RODRÍGUEZ, C.; SIMON, S. 2004. *Informe sobre les actuacions i resultats dels sondeigs arqueològics realitzats a la finca núm 40 del carrer Flassaders de Barcelona (019/04). Projecte de cobriment dels testimonis estructurals apareguts*. Barcelona. Inèdit.

SIMÓN, S.; CABALLÉ, F.; GONZÁLEZ, R. 2003. *Informe previ sobre els resultats de l'excavació arqueològica i la lectura de paraments de la finca núm 8 del carrer de l'arc de Sant Ramon del Call de Barcelona*. Barcelona. Inèdit.

VILARDELL, A. 2003. *Informe d'afectació de les estructures del jaciment arqueològic del carrer Avinyó, 15 - Pou Dolç, 4 de Barcelona*. Barcelona. Inèdit.

VILARDELL, A. 2004. *Informe preliminar de la torre i el tram de muralla romana del segle IV d C del jaciment arqueològic del carrer Avinyó, 15 - Pou Dolç, 4 de Barcelona*. Barcelona. Inèdit.